

Viraág Béla

és a

Budai Napló

Diák koromban, a húszas évek végén gyakran találkoztam a Városmajor környékén Viraág Bélával, aki régimódi gavallérként szürke cylinderben, szürke zsakettben, magas keménygallérban úgy járkált, mintha valamelyik Krúdy regényből lépett volna ki. A környékeliek a város más részeiből idetévedt ismerőseiknek szívesen büszkélkedtek vele, mint a legrajongóbb budai lokálpatriótával.

Ez a lokálpatrióta valójában messze földről került ide. Ősei lengyel földről, a cári zsarnokság elől vándoroltak Trencsén megyébe, ő maga egy ottani kis falucskában, Felsőmoticén született 1863. október 19-én, Jaskula Antal ügyvéd fiaként. Középiszkolai tanulmányait Trencsénben kezdte meg, Pozsonyban és Körömcébányán folytatta, Budapesten fejezte be. Utána a Műegyetem építészeti karára iratkozott be, írói ambíciói azonban hamar elhívták onnan. Nevét Viraágra magyarosította, s e néven lett munkatársa az Üstökösnek, Ország-Világnak, Budapesti Hírlapnak, Egyetértésnek, Kis Újságnak. Az országgyűlési eseményekről tudósította a Magyar Hírlapot, szerkesztette rövid ideig a Fővárosi Lapokat. Elbeszéléseket, költeményeket is írt. 23 esztendő volt, mikor első verseskötete megjelent és 73, amikor az utolsó, a *Megállott a kakukóra* című. Tevékenyen vett részt az Otthonnak, a magyar írók és hírlapírók klubjának alapításában.

Azok közé tartozott, akik a kezdet kezdetén felismerték a *Telefonhírmondó*nak a jelentőségét. A zseniális feltaláló, Puskás Tivadar közvetlen munkatársául fogadta. Puskás kidolgozta annak a módját, hogy ez a beszélő újság *miként* közvetítheti a híreket, és

Viraágot kinevezte felelős szerkesztőnek: neki kellett arról gondoskodni, hogy *mit* közvetítsen.

A kevés előfizetővel, s így korlátozott anyagi lehetőségekkel rendelkező Telefonhírmondó műsora nem hasonlítható össze azzal a gazdag programmal, amit később a rádió sugárzott. Műsorának gerincét az óránként változó hírek és a tőzsdei árfolyamok (a kapitalista világban pénzemberek számára ez igen fontos volt!) alkották. A hírek közben felolvasásokat tartottak, este pedig rendszerint operaközvetítés szórakoztatta az előfizetőket. Operai szünnapokon többnyire a Népszínházat kapcsolták a közvetítésbe.

A felelős szerkesztő feladata sokoldalú és fárasztó volt. Ő állította össze — három munkatárs segítségével — minden órában az új híreket, tárgyalta a felolvasókkal, az Operaház igazgatóságával és ellenőrizte a bementők munkáját.

Viraág jól oldotta meg ezeket a kötelességeket. Puskás korai halála után azonban utódaival nézeteltérései támadtak, s ezért alig egy esztendő múlva otthagya a beszélő újságot.

A Trencsén megyei fiatalember Pesten mindig kicsit idegennek érezte magát. Annál jobban megszerette Budát. Negyvenéves korában, 1903-ban ide is költözött, s itt élt élete végéig. Idős korában, ha ügyes-bajos dolgai miatt át kellett mennie a Duna túlsó partjára, alig várta, hogy visszatérhessen az ő kedves fogadott patriájába. Megélhetését, sőt mondhatni, igazi hivatását is itt találta meg. Még 1903-ban alapított magának egy újságot, a *Budai Naplót*. Azaz dehogyan magának alapította, inkább

kedves városának; ennek érdekelt szolgálta valamennyi cikke.

A lapnak nemcsak szerkesztője, hanem tulajdonosa is volt egy teljes emberöltőig, 33 évig, egészen haláláig. Ez ritka előny egy publicistának, mert azt írhatta, amit akart, és úgy írhatta meg, ahogy jónak látta. A cikkek tekintélyes része az ő tollából származott, hol szignálva, hol névtelenül, hol pedig Dubonai Pál álnéven. (Ez utóbbi a Budai Napló anagramja.) Írásai egészen sajátos hangulatot sugároztak; kedves, egyéni jelleget kölcsönöztek a lapnak.

Politikai felfogása jellegzetesen a jó értelemben vett polgáré. Terveket készít polgártársai és városa érdekében, arra azonban már nem gondol, hogy ezeket forradalmi úton valósítsa meg. A radikálizmustól épp annyira távol állt, mint az élete végén erősödő fasiszta irányzatoktól. Nem lépett be egyetlen politikai pártba sem, a napi politika csak annyiban érdekelte, amennyiben segítségére lehetett elgondolásai megvalósításában. Olvasói kívánságára közölt ugyan beszámolókat min-

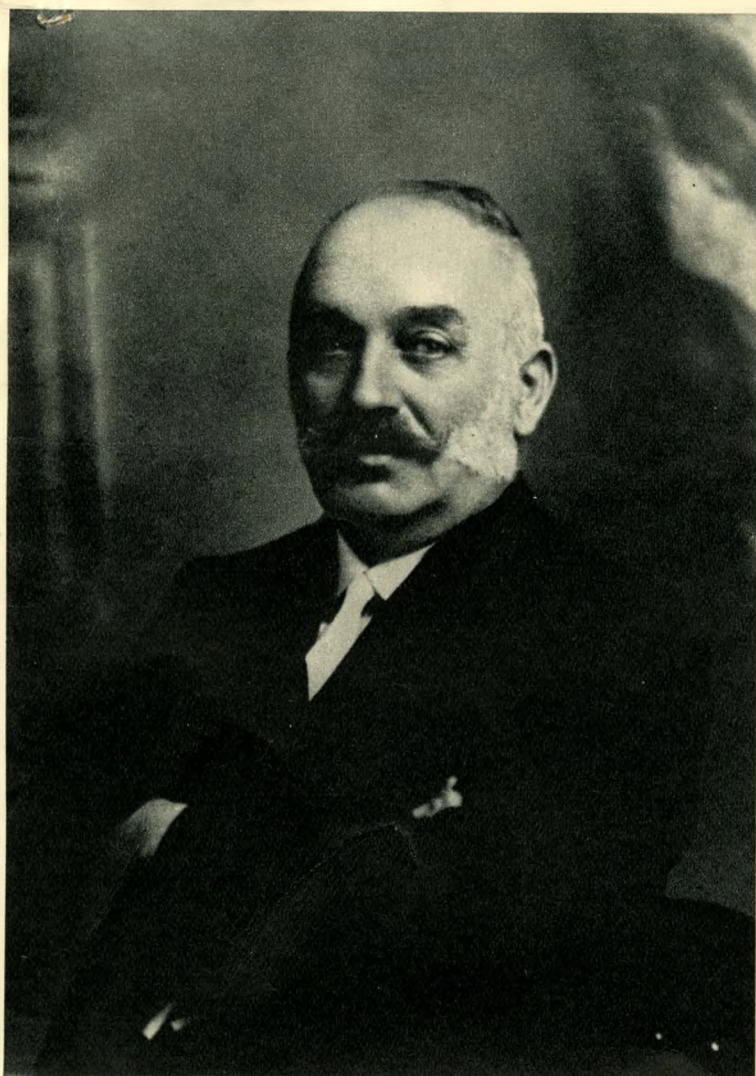
den fontosabb politikai eseményről, pártmegmozdulásokról, szívvel-lélekkel azonban csak arról írt, ami Buda fejlesztésével, szépítésével, az itt meghonosítandó intézményekkel kapcsolatos.

Buda fürdőváros jellegének elismertetéséért, fürdőinek fejlesztéséért, gyógyvizeinek népszerűsítéséért folyt legjelentősebb és legeredményesebb harca. Három évtizeden át fáradhatatlanul írta ilyen irányú cikkeit és jó részt ennek tulajdonítható, hogy a „*Budapest fürdőváros*” elnevezés közismert és elismert lett, hogy megalakult a Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság, hogy a fürdők fejlesztése érdekében sok hatásos intézkedés történt. Érdemes megemlíteni, hogy a két világháború között az idegenforgalmi devizabevétel jelentős része a gyógyidegenforgalomból származott, azoktól a külföldiektől, akik reumájukat, asztmájukat, különféle mozgásszervi és egyéb betegségeiket a budai fürdőkben gyógyították, s ezért tartózkodtak hetekig fővárosunkban. A kül-

920

BUDAPEST

1972 NOV. 9

Viraág Béla

földi vendégeknek ez a fajtája azóta majdnem teljesen eltűnt; gyógyfürdőinknek csak most kezd újból erőteljesebb propagandát csinálni az IBUSZ.

Viraág több ízben hangoztatta a keletről jövő idegenforgalom fontosságát. Budapest — hirdette — nyugat felől az utolsó metropolis, de kelet felől az első! Támogatta a fővárosban élő mohamedánok egyházi szervezetének megalakítását; segítségükkel Budát kisebb mohamedán zárandokhelyé akarta fejleszteni. Az ő sürgetésére hozták rendbe Gül Baba türbóját. (Ez ma megingt aktuális feladat!) Külföldi lapokba is küldött cikkeket, több dúsgazdag indiai mohamedán főúrnak ezáltal csinált kedvet, hogy hosszabb tartózkodásra Budapestre utazzanak.

A Déli vasút nagyon elcsúnyította a Mészáros utca környékét és füstjével igen rontotta — rontja ma is! — a Krisztinaváros levegőjét. Viraág ezért ismételen cikkezett az átalakításáról. Elgondolása a következő volt: a teher- és rendezőpályaudvart Kelenföldre kell kitelepíteni. A sze-

mélypályaudvar részére elég az alagút Hegyalja úti nyílása melletti rész. Ezt befedik, föléje modern állomás épül, amelyben helyet kapnak üzletek, fodrászműhelyek, fürdők, étterem, szálloda, posta. A forgalmat villanymozdonyok bonyolítják le. A terv megvalósítása nem ró újabb terhet az államra, mert a pályaudvar területének felszabaduló részét parcellázni lehet, s ez fedezi a költségeket.

A mai várostervezők számára is hasznos olvasmány a Budai Napló régi évfolyamainak átnézése. Sok eszmét találhatnak benne, amelyek mindmáig nem valósultak meg, de amelyeket érdemes lenne megvalósítani. Ilyen tervek: állandó színház felépítése Budán, stadion létesítése az óbudai Aranyhegyi réten, az évenként rendezett nemzetközi kiállítás részére területbiztosítás a Horthy Miklós (ma Petőfi) híd budai hídfőjénél, a Vérmező parkosítása és ott egy természetrajzi múzeum építése (a parkosítás megtörtént, a múzeumot a Tanácsköztársaság akarta felépí-

teni), planétárium és egy őslénykert felállítása a Lágymányoson. Ez utóbbit az őskor hullóinek életnagyságú szobraival akarta benépesíteni.

Szerepelt a Napló cikkeiben skanzen, művésztelep, botanikus kert építése, a Szemlőhegyi barlang megnyitása, Kelenföld, a Bibictelep, a Víziváros, a Krisztina tér környéke, Óbuda rendezése és még száz más dolog.

Viraágot a nagyvonalú elgondolások mellett a kicsiségek, rész-kérdések v. részletek is érdekelték. Csak egy példa erre: egyszer a Széna tér felől végignézett a Csalogány utcán és látta, hogy a panorámát a Duna tulsó partján emelkedő országház sziluettje milyen impozánsan zárja le. Hazament, és rögtön írt egy cikket: a levelezőlapokon ne csak a már jól ismert nevezetes épületeket örökösség meg, hanem az érdekes, néha meghökkentően eredeti budai utcaképeket is.

Nagyon szerette a város múltját, régi házait, érdekes történeti eseményeit. Sok ilyen tárgyú karcolata jelent meg. Mindezt kitűnően össze tudta egyeztetni a fejlődéssel. Lippay Gyula írta róla, hogy sétái közben mindig megállt, ha valami régi épület bontását látta. Feljegyezte noteszébe, hogy mi kerül csákány alá, miről kell legközelebb írni, majd elégtétellel mondta: „Nem baj, majd palota támad a kunyhó helyén!”

Patriarchálisan szerkesztett. Ha kevés cikk gyűlt össze, ha túl sokat kellett írni neki, nem csinált gondot belőle: legfeljebb egy vagy két nappal később jelenik meg a következő szám.

A hetenként egyszer, csütörtökön megjelenő kis lapnak — kicsit mondok, pedig igen nagyalakú volt — annyi előfizetője akadt, hogy a szerkesztő-tulaj-

donos népes családjával szerényen meg tudott élni belőle. Csak a nyomdászamlák okoztak állandó gondot. A húszas évek végén Viraág ezért egy kis saját nyomdát alapított a Bors utcában. Úgy számította, hogy a nyomda eltartja önmagát és így ingyen készíti el a Budai Naplót. De bizony nem sokat értett az üzleti élethez, az új vállalat csak állandó gondokat szabadított a nyakára és adósságokba keverte.

A város fejlesztését szolgáló terveit nemcsak írásban hirdette; terjesztésükre külön egyesületet szervezett: a Budai Tudósok, Művészek és Írók Hollós Mátyás Társaságát. Ennek baráti összejövetelein számos városfejlesztési javaslat hangzott el. A társaságnak sok magasállású tisztviselő és befolyásos politikus is tagja lett, s szavuk a javaslatok megvalósításában többet nyomott, mint az újságé.

Sok mindenért lelkesülő szíve 1936. június 9-én szűnt meg dobogni. A Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra, sírja fölé a Hollós Mátyás Társaság szép sírkövet állíttatott. Viraág derűs, kedves egyéniségét és Buda iránti szeretetét jól jellemzi az a tréfás versike, amelyet még 1924-ben írt saját temetéséről s arról, hogy munkáját még halála után sem szeretné abbahagyni:

„Felvidit egy kedves álom,
Hogy majd tovább konferálok
Felsőbb helyen odaát
Ezt az árva bús Budát.”

Viraág Béla halála után a Budai Napló szerkesztését és tulajdonjogát Lippay Gyula és Olty Antal vette át; a lap azonban ettől kezdve más jellegű lett és nem is állt fenn hosszú ideig. Utolsó száma 1938-ban jelent meg.